

Stine Sand Eira

«Herrer i eget hus» Finnmarksloven i media

Abstract

In 2005, the Norwegian Parliament passed the Finnmark Act, with ownership of 96 % of Finnmark transferred from the State to the inhabitants of Finnmark. This article discusses the dominant arguments for and against the Act in two local newspapers in Finnmark. The debate was intense. Would the Finnmark Act lead to private ownership based on ethnicity, or equal ownership? Different understandings of equity, justice and ethnicity were used rhetorically by those against the law and also by those who were positive. Fear of privatization was a dominant argument based on a democratic view where no one should have private ownership.

Keywords:

- Indigenous rights
- the Finnmark Act
- Sámi
- media

Forholdet mellom samer og nordmenn, og rettigheter til land og vann, ble igjen satt på dagsordenen i Finnmark i forbindelse med debatten om finnmarksloven. En gjennomgang av to finnmarksavis viser at uenighetene først og fremst handlet om hvorvidt loven førte til privatisering, eller om finnmarkingene nå ble herrer i eget hus. Artikkelen viser at ulike forståelser av likhet, etnisitet og rettferdighet ble brukt retorisk for å vinne fram i diskusjonen om eierrettigheter i Finnmark.

Innledning

– En gledens dag, uttaler Ole Henrik Magga etter at finnmarksloven ble vedtatt i Stortinget. Magga beskrives i Altaposten som en pioner i samisk politikk og rettighetskamp. Magga uttaler at «I 25 år har jeg jobbet med urfolksrettigheter. Finnmarksloven er en fin gevinst etter alt dette arbeidet» (Pedersen 24.05.05). Ikke alle delte Maggas syn på loven, noe en leser ga uttrykk for:

Finnmarksloven
Stortinget har nå brukt si makt
Folket har intet vi skal ha sagt
Nei, vi må nok finne oss i
at saman e kommet for å bli!

Fri-mann (leserinnelegg, Finnmark Dagblad, 26.05.05)

Mediedebatten om loven var i forkant av vedtaket både hissig, personfokustert og preget av polarisering. Ikke alle ønsket finnmarksloven velkommen, og over 10 000 personer skrev

under på at de ønsket folkeavstemning om loven. Den 24. mai 2005, samme dag som finnmarksloven behandles i Stortinget, skriver Finnmark Dagblad (FD) på debattsidene at pågangen har vært så stor at de ikke har plass til alle innleggene.

Loven trådte i kraft i 2006. Med den nye loven ble 96 % av Finnmarks grunn overført fra staten til Finnmarks befolkning, representert ved Finnmarkseiendommen (Fefo). Leserinnlegget fra Fri-mann inneholder flere av argumentene som kom fram i debatten, nemlig påstandene om at Stortinget ikke hører på 'folket', men at det er samene som nå får makt på bekostning av 'folket'. Mediedebatten viser at samene ikke lenger forstås som de undertrykte og overgrepsutsatte, men en sterk gruppe hvor Sametinget utgjør en maktfaktor. De andre, finnmarkingene, framstilles av enkelte som en svak minoritet i forhold til samene, men også i forhold til de i sør som har makt til å «tre loven nedover hodene på oss» (Roxrud 02.05.05). Ved å se på debatten slik den kommer fram i de to lokalavisene *Altaposten* og *Finnmark Dagblad*, ønsker jeg å diskutere hva som kjennetegnet mediedebatten om finnmarksloven, og hvorfor oppfatningene av loven var preget av sterke motsetninger og et fokus på etnisitet.

Artikkelen bygger på en kvalitativ innholdsanalyse av leserinnlegg, ledere og redaksjonelle artikler i perioden mai 2005. Ved hjelp av retorisk teori (Kjeldsen 2004, Lawson 1998) vil jeg vise hvilke argumenter forkjemperne og motstanderne brukte for å nå fram med sitt syn. Ulike forståelser av likhet og rettferdighet framstår som sentralt. Jeg argumenterer for at ideen om likhet, slik den framtrer i denne mediedebatten, gjør det vanskelig å få gjennomslag for en urfolkspolitikk som i stor grad baserer seg på Kymlickas (1995) argumenter om multikulturalitet og likhet. Denne likhetstankegangen fører også til at overgrepsretorikken, hvor majoritetsbefolkningen framstilles som svake og med færre rettigheter enn samene, virker ekstra effektivt dersom man får gjennomslag for det i media. Vike, Lidén og Liens diskusjoner om likhet og ulikhet, og likhetens flertydighet (2001), Kramvigs teori om kategorisering (1999), og forholdet mellom urfolk, stat, og finnmarkinger (Olsen 2010), brukes som utgangspunkt for å analysere hvordan ulike forståelser av likhet, etnisitet og rettferdighet påvirker oppfatninger om finnmarksloven.

Fra Alta-sak til finnmarkslov

For å diskutere debatten om finnmarksloven er det viktig å kjenne bakgrunnen for vedtaket. Alta-saken er viktig, fordi den satte samiske rettigheter på dagsorden. Staten var eier av mesteparten av landområdene i Finnmark, mens det fra samisk hold ble hevdet at dette var områder som var fratatt dem (Hjorthol 2006).

Etter Alta-aksjonen garanterte myndighetene at inngrep i samiske kjerneområder ikke skulle skje uten at samiske organer var forespurt (Gjengset 1996:9). Samtidig var det staten som eide Finnmark, og som bestemte over områdene. Allerede før Alta-saken var det fra samisk hold stilt krav om anerkjennelse som urfolk ut fra

internasjonale konvensjoner, men arbeidet tok først fart i etterkant. Alta-saken har blitt sett på som en utløsende faktor for myndighetenes endrede syn på samiske rettigheter, og for at arbeidet med en formell institusjonalisering av norsk samepolitikk skulle skje (Bjerkli og Selle 2003:21). Årsakene til dette var at konflikten satte fokus på samenes status i Norge, og hvordan statens forhold til samisk kultur og samenes rettsstilling i Norge skulle være i fremtiden (Minde 2003, Josefsen 2008).

Prosesen fram mot at finnmarksloven ble vedtatt, har vært lang. Også utredningene til Samerettsutvalget, Grunnlovens sameparagraf og etableringen av Sametinget har skapt debatt (Hernes 2008, Minde 1999). Det har blitt hevdet at opprettelsen av egne samepolitiske organer og samiske rettigheter bryter med FNs universelle bestemmelser om menneskerettigheter, en debatt som ikke er unik for Norge (Minde 1999:72). Med jevne mellomrom oppstår det også diskusjoner i mediene i Finnmark om samene kan defineres som urfolk. Norge ratifiserte i 1990 ILO-konvensjon nummer 169 om urfolk og stammefolk i selvstendige stater. Sentralt i disse rettighetsdiskusjonene er norske og samiske politikeres rolle som pådrivere i internasjonalt arbeid for urfolks rettigheter (Minde 2003). Med urfolkstatus har samene et sterkere vern enn mange minoriteter i Norge, og det gir Norge forpliktelser. Blant annet skal norske myndigheter i henhold til ILO-konvensjonen bidra til kartlegging av bruks- og eierrettigheter, noe som nå er Finnmarkskommisjonens oppgave. Samiske krav om at rettigheter til land og vann er viktige for samenes kultur og utvikling, har blitt hørt (Hernes 2008:28).

Stortinget vedtok finnmarksloven i mai 2005 med et flertall bestående av regjeringspartiene (Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre), Arbeiderpartiet, Senterpartiet og subsidiært Sosialistisk Venstreparti. På forhånd hadde Finnmark fylkesting, med bredt flertall, og Sametinget enstemmig sluttet seg til flertallsforslaget. I 2006 trådte finnmarksloven i kraft, noe som tilsa at staten ga eiendomsretten til Finnmarks befolkning, representert ved Finnmarkseiendommen (Fefo). I styret til Fefo sitter seks personer, tre valgt av Finnmark fylkesting og tre valgt av Sametinget. Finnmarkskommisjonen skal kartlegge eksisterende rettigheter til grunnen som Fefo har overtatt, og en særdomstol skal ta seg av tvister som måtte oppstå (Pressemelding Justis- og beredskapsdepartementet 14.03.2008).

Om retoriske troper og likhetens paradokser i Finnmark

I mediedebatten foregår det en kamp hvor ulike aktører forsøker å få gjennomslag for sine forståelser av loven og dens konsekvenser. Kjeldsen (2004:22–23) beskriver retoriikk som retorisk kommunikasjon. Det vil si hensiktsbestemt og virkningsfull kommunikasjon hvor avsenderen henvender seg til bestemte mottagere, og ved hjelp av ulike virkemidler forsøker å oppnå en bestemt respons. Språket, og hvordan man formulerer seg i debatten, blir sentralt for å nå fram.

Troper er et område innenfor retorikken som omhandler språklig utforming, det vil si hvordan man levendegjør og bearbeider språket på en kunstnerisk måte (Kjeldsen 2004:192). Tropene er likevel noe mer enn forskjønning av språket. Ifølge Kjeldsen kan skribenten ved hjelp av tropene:

- 1) skape interesse og engasjement og holde på oppmerksomheten, 2) konkretisere, gjøre forståelig og belære, 3) fokusere og framheve eller tilsløre og skjule, 4) støtte hukommelsen, 5) argumentere, og 6) påvirke følelsene (Kjeldsen 2004:207).

Leserinnlegg er et område hvor debattantene kan bruke språket retorisk, for slik å oppnå større gjennomslagskraft, på latin kalt *ordo artificialis*. Dette i motsetning til *ordo naturalis*, hvor en sak blir framstilt i naturlig rekkefølge, og uten kunstnerisk bearbeiding av ordene (Kjeldsen 2004:193). Det vil være naturlig å tenke seg at nyhetssakene i avisene i større grad kan forstås ut fra det sistnevnte.

Alan Lawson (1998) er en postkolonial teoretiker som bruker troper for å diskutere eierskap til land og vann i det han kaller settlerkulturer. Koloniale troper forstås som fortellinger som stadig resirkuleres og reaktiveres, og Lawson spør hvorfor fortellingene gjentas, og hvem som vinner på dette. For eksempel er ikke diskusjoner og fortellinger om den ekte eller 'autentiske' sammen noe som har oppstått i debatten om finnmarksloven, de kan spores langt tilbake i tid i europeiske tekster (se f.eks. Mathisen 2004). Lawson bruker først og fremst Australia som eksempel, men ifølge Olsen (2010) er 'settler'-begrepet overførbart i Finnmarkssammenheng. Tilbakeføringen av rettighetene til landområder i Finnmark innebærer at den norske stat betrakter sin overtakelse av rettighetene til disse områdene i 1848 som en urettmessig tilsidesetting av den eiendomsrett befolkningen hadde (Hernes 2008:12). Bakgrunnen for overtakelsen i 1848 var at «Det egentlige Finnmarken har nemlig fra gammel Tid af været betraktet som tilhørende Kongen eller Staten, fordi det oprindelig kun var beboet af et Nomadefolk, Lapperne uden faste Boliger». ¹ Pedersen sammenligner dette med Englands proklamasjon på 1770-tallet om at Australia var et område hvor det ikke fantes en befolkning med rettigheter (Pedersen 2006:15).

I prinsippet er tilbakeføringen av eiendomsrettigheter, slik finnmarksloven medfører, en anerkjennelse av en urett som kan sidestilles med de prosessene som har foregått i andre kolonier. Det gir også samme problem; hvem er de rettmessige arvingene som skal ta imot? Olsen (2010) argumenterer for at Finnmarks befolkning får en tredje posisjon som er settlerens. Det vil si at de må forholde seg til urfolk/koloniserte på den ene siden og staten/kolonimakten på den andre. Homi Bhabha er en sentral teoretiker innenfor postkolonial teori, og skriver blant annet om identitet og tilhørighet som noe tvetydig og hybrid. Lik Lawsons settlere er finnmarkingene det Bhabha kaller «almost the same, but not quite» (1984:130). «...the « settler» subject exercises authority over the indigene and the land at the same time as translating desire for the indigene and the land into a desire for native authenticity» (Lawson 1998:40). Dette kommer blant annet til uttrykk ved at det settes spørsmålsteget ved urbefolkningens originalitet – er de egentlig helt

innfødt? Samtidig framstiller man seg selv som innfødt, for slik å legitimere seg og sine rettigheter (Lawson 1998).

Ulike forståelser av finnmarkinger og samer blir sentralt for å forstå hvorfor likhet blir et viktig tema i debatten. Sett fra Finnmark kan forestillingene om Norge som et ganske homogent land (Vike, Lidén og Lien 2001:11) virke tilslørende, all den tid området er flerkulturelt og siden før noen statsdannelse har vært bebodd av både nordmenn, samer og kvener, eller det Kramvig (1999) kaller blandingsfolka. Fra et nordnorsk perspektiv har likhet vært et tema innenfor fornorskning og skoleforskning (Eidheim 1971, Høgmo 1989, Hoëm 1978), nasjonsbygging og Arbeiderpartiets stilling i Finnmark (Bjørklund 2001), forholdet mellom samer og nordmenn (Minde 2003, Paine 1965, Kramvig 1999), og innenfor temaet likhet og rettigheter (Hernes 2008, Weigård 2008, Minde 1999, Oskal 1999, Thuen 1995). Bjørklund (2011) beskriver hvordan Arbeiderpartiet fikk en sterk rolle i Finnmark etter krigen. Fylket var rasert, men ble gjenoppbygget og integrert i den norske velferdsstaten. Arbeiderpartiet sto for utvikling og en fellesskapstanke som ikke ga rom for kulturell forskjellighet. Alle skulle ha like rettigheter, uavhengig av etnisk tilhørighet. Noe annet ble sett på som forskjellsbehandling. Siden det meste ble brent, ga dette muligheten til å starte på nytt, og likhetstankegangen fikk fotfeste i et samfunn hvor det samiske ble forbundet med fattigdom og classeskilje. Med det økende fokuset på samiske rettigheter som kom etter Alta-saken, ikke minst med etablering av Sametinget og finnmarksloven, har man rippet opp i gamle skillelinjer. Tanken om likhet og 'vi finnmarkinger' har blitt røkket ved.

I norsk forskning kobles likhet til autonomi, det å utfolde seg fritt, selvråderett og selvforvaltning (Thuen 1995, Gullestad 1984). Det er kanskje ikke tilfeldig at uttrykket 'å være herre i eget hus' ofte blir brukt som et argument for innføring av finnmarksloven. Mange ønsker likevel å beholde den gamle ordningen, hvor staten eier grunnen. Olsen (2011) beskriver dette som finnmarkingenes motstridende erfaringer med en stat som på noen områder kobles til internasjonal urfolkspolitikk, et perspektiv som ikke nødvendigvis står sterkt i Finnmark. Samtidig ses staten på som en garanti for prinsippet om like rettigheter, framfor et Fefo-styre bestående av representanter valgt av Sametinget og Finnmark fylkesting. Likhet kan derfor forstås politisk ved at det ses som et ideal når det gjelder rettigheter. Likhet blir ofte brukt som argument av folk som konkurrerer om ressurser (Vike, Lidén og Lien 2001:13).

Det flerkulturelle samfunnet blir en utfordring for et nasjonalt fellesskap som bygger på at alle borgere har like rettigheter. Dette er et område som Will Kymlicka, en teoretiker innenfor politisk filosofi, er opptatt av. Medborgerskap i flerkulturelle samfunn, minoritetsrettigheter og demokrati er noen av hans forskningsområder. Ifølge Kymlicka (1995) kan ideen om likhet føre til ulikhet fordi vi i utgangspunktet ikke er likestilte. Kymlicka argumenterer for at likebehandling vil si at alle mennesker bør ha rett til å tilhøre et kulturelt fellesskap, og derfor er det rettfærdig at særskilte tiltak kan iverksettes for å oppnå dette. Kymlicka har også likhet som ideal, men argumenterer for at minoriteter bør få gruppe-differensierte

rettigheter som landrettigheter og fast representasjon i viktige organer, for slik å forhindre at kulturen går i oppløsning (1995:109). Kymlickas poeng er at minoriteter kan bli overkjørt av majoritetens beslutninger, og at rettigheter kan motvirke dette. Han bryter derfor med forståelsen av like rettigheter som et ideal for alle mennesker, uavhengig av etnisitet.

De nevnte teoretiske perspektivene på likhet og retorikk vil bli brukt for å vise hvordan og hvorfor det tvetydige likhetsbegrepet brukes retorisk og i debatten skifter fra den ene betydningen til den andre.

Metodevalg og avgrensninger

Artikkelen er basert på en gjennomgang av leserinnlegg, ledere og redaksjonelle artikler i avisene Finnmark Dagblad og Altaposten i perioden mai 2005. Utgangspunktet er en kvalitativ innholdsanalyse hvor jeg i denne perioden har gått igjennom alle saker som berører temaet finnmarksloven. Denne metoden er valgt for å kunne gå i dybden på enkelte saker, med vekt på ulike forståelser av loven i sakene. Både redaksjonelle saker og leserinnlegg er viktige, fordi begge er relevante for å forstå mediedebatten. En sak er, i denne artikkelen, avgrenset ved at det er en sammenhengende tekst som har en overskrift, og som markeres ved at journalistens navn står oppført, og/eller at den skilles fra en annen sak ved hjelp av en tydelig typografisk markering. Fokus er på hvilke argumenter som gjentas, og av hvem, i debatten om finnmarksloven. Til sammen består materialet av 192 artikler. FD har 104 artikler: 5 ledere, 46 redaksjonelle saker og 53 leserinnlegg. Altaposten har 88 artikler: 7 ledere, 25 redaksjonelle artikler og 56 leserinnlegg. Altaposten har flere lengre redaksjonelle saker, mens FD har flere redaksjonelle kortere saker.

Altaposten og FD er to konkurrerende lokalaviser i Vest-Finnmark. FD har hovedkontor i Hammerfest, mens Altaposten har hovedkontor i Alta. De to avisene er sammenlignbare ved at de begge har fulgt saken tett, og er lokalaviser som dekker en del av de geografisk samme områdene. Jeg ønsker å se om avisene er ulike eller ikke med tanke på hvilke meninger de tilkjenner på lederplass, og hvordan de vinkler sine saker. Leserinnlegg gjennomgås for å se om meningene her skiller seg fra det som kommer fram i avisene.

Det er naturlig å velge mai 2005 som utgangspunkt for analyse, siden debatten og den redaksjonelle dekningen var stor i forkant av Stortingets behandling av loven den 24. mai samme år. Ved å velge en sammenhengende periode med mange redaksjonelle artikler og leserinnlegg er det mulig å følge debatten for å få en oversikt over de ulike argumentene og vinklingene. Også ut fra praktiske hensyn er det valgt en sammenhengende periode, fordi materialet befinner seg på mikrofilm og ikke er søkbart. Dette medfører at viktige saker og debatter kan bli utelatt, samtidig viser materialet at det er et begrenset antall temaer og argumenter som stikker seg tydelig fram og som gjentas i løpet av perioden. Finnmarksloven er et tema

som spesielt i forkant av at loven ble vedtatt, fikk stor oppmerksomhet lokalt. Dette var i motsetning til deknningen i mange andre aviser, og spesielt riksmmedia, som har vært til dels fraværende.

En gjennomgang av materialet viser at det ikke er en bestemt journalist som dekker temaet i de to avisene, men opp til ti ulike journalister i FD og seks i Altaposten. Debattantene på debattsidene består i hovedsak av privatpersoner, sameingspolitikere og lokal- og stortingspolitikere fra Finnmark. Flere av debattantene skriver både i FD og i Altaposten. Debattinnlegg og artikler i de to avisene viser at sentrale personer som ytret seg på debattsidene, også fikk plass i de redaksjonelle oppslagene. Dette gjaldt særlig tidligere SV-storingsrepresentant fra Finnmark Olav Gunnar Ballo, og til en viss grad enkelte andre politikere, som Arbeiderpartiets stortingsrepresentant Karl Eirik Schjøtt-Pedersen og tidligere RV-politiker Jarl Hellesvik. Sistnevnte var en aktiv debattant og samlet inn over 10 000 underskrifter mot finnmarksloven.

Utgangspunktet for gjennomgangen er å se etter hvor uenighetene ligger i forståelsen av finnmarksloven, og hvordan dette kommer til uttrykk både på debattsidene, i redaksjonelt innhold og i ledere. I gjennomgangen har jeg sett etter hvilke argumenter som får størst oppmerksomhet, og som er sentrale for å forstå debatten.

I den retoriske analysen presenterer jeg hovedargumentene som framtrer i det empiriske materialet, og hvem som står for dem, for å vise hvordan motstanderne og forkjemperne prøvde å få fram at deres forståelse av loven var den rette. Her vil jeg også trekke fram hvordan avisene synliggjør sine syn. Materialet viser at motstanderne var mest framtreende i debatten, og deres argumenter vies derfor størst plass. Denne analysen vil også vise at mange av uenighetene skyldes grunnleggende forskjellige oppfatninger om likhet og rettferdighet. I den siste delen av artikkelen vil jeg diskutere dette nærmere.

Debatten om finnmarksloven

Et viktig punkt i debatten om rettigheter til land og vann har vært hvorvidt finnmarksloven bidrar til en urettferdig forskjellsbehandling på etnisk grunnlag. To sentrale personer i debatten, Olav Gunnar Ballo, samt privatpersonen Jarl Hellesvik, som startet underskriftskampanjen, har forfektet dette synet. Debatten roterer i stor grad rundt temaene rettferdighet, like rettigheter, demokrati, etnisitet og ulike forståelser av disse. Tydelige motstandere og kritikere av loven er i tillegg til nevnte Ballo og Hellesvik partiene FrP og Kystpartiet. Det var også et større antall enkeltpersoner som uttalte seg kritisk om finnmarksloven på debattsidene enn de som uttalte seg positivt. Politikere fra Sametinget, som (den gang) sametingspresident Sven-Roald Nystø, Arbeiderpartiets Steinar Pedersen, og Karl Eirik Schjøtt-Pedersen, som var stortingsrepresentant for Ap fra Finnmark, og Ap-politikere fra Finnmark, var de som i størst grad ytret seg positivt, både på debattsidene og i det

redaksjonelle stoffet. Uenighet om loven ble viet stor oppmerksomhet i både FD og Altaposten. Uenighetene ble ofte knyttet til enkeltpersoner, som uttalte seg om sine motstandere, av og til i kraftige ordelag. Dette gjaldt særlig Olav Gunnar Ballo, som ble mye omtalt både redaksjonelt og på debattsidene. Når det gjelder de to avisene, skrev Finnmark Dagblad positivt om loven i sine ledere, mens Altaposten var grunnleggende skeptisk, spesielt fordi de fryktet at Finnmark vil bli privatisert, og dermed 'et lappeteppe'.

Det rådet ganske ulike oppfatninger av hva finnmarksloven faktisk ville medføre. I den videre analysen vil jeg ved hjelp av eksempler diskutere argumenter for og mot loven som i det empiriske materialet fremstår som sentrale.

Finnmark som lappeteppe

Hovedpåstanden mot finnmarksloven er at den vil medføre privatisering, og at Finnmark blir et lappeteppe hvor deler av fylket blir privatisert. Dette er et sentralt tema i begge aviser, i ledere og i debattene. Altaposten skiller seg her fra FD ved at samtlige av lederne er negative til finnmarksloven. Det fokuseres på alt som er uavklart, uro som folk føler, og ikke minst frykt. Frykt for privatisering og lappeteppe, frykt for sammensetningen i Fefo, frykt for nye dragkamper. Frykten gjentas også i redaksjonelle artikler, hvor både Olav Gunnar Ballo, bergverksindustrien og jegere og fiskere frykter private krav. I debatten om finnmarksloven hersker det stor usikkerhet om hva loven faktisk vil medføre, og flere mener også at det har vært for lite informasjon. I en slik situasjon blir avisenes rolle som opinionsdannere ekstra sentral. Ved at Altaposten gjentar sine kritiske anmerkninger mot loven i sine ledere igjen og igjen, setter de fokus på et tema, samtidig som de usynliggjør andre temaer, som de positive sidene (Waldahl 2007:132).

Temaet privatisering settes på dagsordenen i Altaposten. Finnmark Dagblad viser ikke samme frykt, tvert imot uttrykker lederne en positiv holdning ved at Finnmark nå er overlatt til hele Finnmarks befolkning, ikke bare til samene (FD 25.05.05), og at «Sjelden har finnmarkingene vært så enige om noe som vi faktisk er i Finnmarksloven» (FD 25.05.05). Dette blir syrlig kommentert fra lederplass i Altaposten under tittelen «Hallo i luken», hvor FDs uttalelse om enighet om loven blir sett på som merkelig. «Kanskje det hadde falt ut en u?» spør Altaposten (25.05.05). På lederplass skriver Altaposten at man må lytte til de som har skrevet under på Hellesviks underskriftsaksjon. Underskriftsaksjon omtales som 'folkeaksjonen'. Folkemeningen blir brukt som et argument i saken.

Leder i Kystpartiet i Finnmark, Arild Amundsen, skriver i et leserinnlegg at Kystpartiet er imot rettigheter på etnisk grunnlag, og at finnmarksloven medfører «et lappeteppe av forvaltning» (Hauge 24.05.05). SVs Olav Gunnar Ballo frykter privatisering på etnisk grunnlag. Ballo uttaler til FD at ved å gi noen grupper særrettigheter tar man vekk rettigheter fra andre, noe som er mangel på demokrati (Mortensen 10.05.05). Kritikerne er redde for at Finnmarkskommisjonen, som skal

ta stilling til eiendomskrav, vil gi medhold til disse kravene. Metaforen 'lappeteppe' brukes om et kommende Finnmark hvor deler av grunnen er i privat eie. I leserinnleggene knyttes frykten i større grad til etnisitet og en forståelse av at samene vil få eiendomsrett. Frykten for at Finnmark skal bli et lappeteppe blir et dominerende argument, som gjentas og forsterkes både redaksjonelt og på debatt-sidene. Staten som eier blir en garanti mot at dette skal skje, mens finnmarksloven oppfattes dit hen at det er enkelte som vil favoriseres. Tradisjon blir et argument, hvor det fokuseres på at 'vi' har det bra som vi har det.

Argumentet om privatisering, manglende demokrati, og en lov basert på etnisitet, personifiseres særlig gjennom tidligere RV-politiker Jarl Hellesvik, og nevnte Olav Gunnar Ballo. Det er flere oppslag om at Ballo presses til å stemme for loven. I debatten blir han «banket til blods», og han både refses og filleristes av sine egne, ifølge Altaposten og FD. Til slutt uttaler han til Altaposten «– Lar meg ikke knekke». I artikkelen skriver journalisten at Ballo i debatten har «vært et politisk kjennemerke i et ellers uryddig farvann», og at han har vært klar og synlig, i motsetning til andre politikere (Mjøen 28.05.05). Ved å understreke positive karakteristikk gir Altaposten Ballo troverdighet og tyngde i debatten. Ballo fremstilles som en tydelig politiker i motsetning til de andre, noe han understreker selv ved å si at politikerne ikke er til å stole på. Det skaper sympati når avisene fremstiller det som om han hele tiden får juling av sine motstandere. I FD og Altaposten står det at han kjemper en innbitt kamp, han går til og med mot sitt eget parti, før han til slutt taper kampen. Han får likevel oppreisning i Altaposten, som omtaler ham som et «politisk kjennemerke».

Den ekte samene

Finnmarksloven er et resultat av diskusjoner om urfolks rettigheter. Men bør samene få eiendomsrettigheter dersom de ikke er urfolk? Hellesvik problematiserer begrepene urfolk og samer i et leserinnlegg i Altaposten (Hellesvik 02.05.05). Han viser til ILO-konvensjonens definisjon av urfolk, og tolker den dit hen at urfolk betyr de som kom først til et område. «Men ingen kan med sikkerhet si hvem som kom først til Finnmark», skriver han. «Derfor er begrepet urfolk, ut fra politiske beslutninger, blitt definert til å være det folk som bebodde området da statsgrensene ble trukket (altså 1600/1700-tallet)». På den tiden bodde det både finsk-, samisk-, kvensk- og norsktalende i dette området, og da må i så fall alle disse betegnes som urfolk, skriver han, og konkluderer med at «Vi ser at begrepet urfolk, i norsk definisjon av ordet, i beste fall er for utydelig å regne, i verste fall meningslaust».

Hellesvik poengterer at det er vanskelig å gi en klar og entydig definisjon av begrepet urfolk. Han argumenterer ut fra en logisk oppbygning, og bruker sin egen forståelse som bevisgrunn. Ronald Niezen, en sosialantropolog som blant annet har urfolk og menneskerettigheter som sitt forskningsfelt, mener at det ikke er fruktbart å prøve å putte begrepet urfolk inn i en trang kategori, og at det heller ikke er viktig å ha en klar definisjon av det.

The lack of a rigorous definition of the term «indigenous» also present a challenge to scholarly analysis. But this state of affairs is in some ways preferable: a rigorous definition, one that in effect tried to close the intellectual borders where they still porous, would be premature and, ultimately, futile. Debates over the problem of definition are actually more interesting than any definition in and of itself (Niezen 2003:19).

Ut fra konteksten er det ikke vanskelig å se innlegget som et innspill i debatten om finnmarksloven. Samer, etnisitet og rettigheter er temaer som gjentas, blant annet av Hellesvik. Han har to utsagn, nemlig at begrepet urfolk ikke kan brukes i Finnmark, og at det er usikkert hva en same er. Dersom samene ikke er et eget folk, og dersom de ikke er urfolk, så kan de heller ikke kreve rettigheter til land og vann. Lawson beskriver dette som en fortelling om manglende originalitet: man godtar ikke urfolkenes krav om å være ekte urfolk, og dermed heller ikke deres rettigheter til land (1998:42). Med andre ord, samene er ikke ulike nok til å bli behandlet ulikt. Hellesviks argumentasjon blir derfor et argument mot finnmarksloven, siden samene i kraft av å være urfolk er gitt en rolle som forvaltere av land og vann i Finnmark, og dermed større muligheter til medbestemmelse (Hernes 2008:29).

Debatten om hvem som er samer, og hva det vil si, skjer først og fremst på debattsidene. Motstanderne av loven har brukt medlemskap i Samemanntallet som et argument for at loven er urettferdig. Dette er fordi mange av medlemmene i Samemanntallet, som velger hvem som skal sitte på Sametinget og sånn sett er med på å bestemme hvem som skal være i Fefos styre, ikke er fra Finnmark. Hellesvik skriver om dette i sitt leserinnlegg «Foredlede «kaffelatte- samer» (Hellesvik 07.05.05.). Ved å bruke latterliggjørende uttrykk er han med på å frata legitimitet, sette spørsmålsteget ved hva en same egentlig er, og sette disse i et dårlig lys. Betegnelsen 'kaffelatte-samer' brukes metaforisk om samer i de store byene, som kan stemme ved sametingsvalg. Forskjellen mellom finnmarkinger og byboere lenger sør blir ifølge Hellesvik viktigere enn forskjellen mellom samer og ikke-samer.

Argumentet om at det er urettferdig at samer utenfor Finnmark får være med på å bestemme hvem som skal sitte i Fefos styre, gjentas i flere leserinnlegg, på redaksjonell plass i begge aviser, og i Altapostens leder (24.05.05). Høyres Raymond Robertsen, som etter hvert valgte å gå mot eget parti og stemme mot loven, uttaler at Sametingets rolle som nasjonalt politisk organ for samer er problematisk når det er Finnmarks befolkning som skal bestemme (Mortensen 10.05.05). Befolkningen i Finnmark oppfordres i leserinnlegg, og fra FDs journalist (Kristoffersen 30.05.05) til å melde seg inn i samemanntallet for slik å få større innflytelse. Et argument som ikke kommer fram, er at de som står i samemanntallet, representerer samiske interesser, uavhengig av hvor de bor i landet. Bostedstilhørighet framstår som viktigere enn samisk tilhørighet når det gjelder hvem som skal få sitte i Fefos styre.

Et overgrep mot finnmarkingene

Når det gjelder muligheten til å stille krav om eiendomsrett basert på langvarig bruk, er loven etnisk nøytral. Ifølge Hernes (2008:30) er det likevel grunn til å tro

at mange av de som reiser krav, vil være samer, og muligens er det derfor det i debatten har oppstått et inntrykk av forskjellsbehandling på etnisk grunnlag.

Finnmark FrPs Bjørn S. Odden omtaler samene som «det nye herrefolket», og «et selvoppnevnt urfolk», mens han frykter at de andre blir taperne. «De ønsker ikke å være en underklasse i et samfunn som de har vært med å bygge opp fra en ruinhaug» (Odden 31.05.05). Dette er sterk symbolbruk og retorikk myntet på en befolkning som var beleiret under krigen, og som har vært med på å bygge opp Finnmark etter at det ble brent og var en ruinhaug, slik Odden beskriver. Han bruker patosargumentasjon og gjenkjennelige språkbilder for å appellere til rettferdighetssans, frykt og medfølelse (Vestad og Alme 2002:57). Ordbruk som 'herrefolk' og 'selvoppnevnt urfolk' brukes ironisk. Samene blir herrefolk med den nye loven, men er det egentlig ikke. De har status som urfolk, men er egentlig ikke det heller. Her spiller Odden på diskusjoner som av og til gjentas i debattinnlegg, blant annet av Hellesvik, nemlig at samene egentlig ikke er urfolk.

Kystpartiets Steinar Bastesen kaller finnmarksloven for et overgrep mot Finnmarks befolkning, som får svekket sine rettigheter, i motsetning til samene (Bastesen 23.05.05). Et vesentlig trekk ved debatten er at mens ord som overgrep, maktmisbruk og etnisk diskriminering tidligere ble brukt om forhold som den samiske befolkningen ble utsatt for, brukes de samme begrepene nå om majoriteten i Finnmark. Det blir hevdet at det nå er finnmarkingene som blir utsatt for overgrep. Med dette ønsker man å få anerkjennelse for rollen som offer. Ekstra slagkraftig blir denne snuoperasjonen fordi de fleste kjenner til historien om fornorskning og rasisme som den samiske befolkningen har opplevd. Ved å bruke de samme karakteristikker om finnmarkingene, eller ikke-samene, virker det ekstra sterkt spesielt i Finnmark, hvor folk har god kjennskap til denne historien.

Odden (31.05.05) kommenterer det mange andre er opptatt av: at Stortinget har blitt lurt av Sametinget, og at de i sør har gitt finnmarkingene en lov de ikke vil ha. Også Altapostens leder mener at Sametinget nå er en «betydelig maktfaktor», og gir uttrykk for frustrasjon over at riksmidlene ikke stiller kritiske spørsmål til en så omfattende prosess (Altaposten 24.05.05). Finnmarks befolkning blir altså ikke hørt, verken av Stortinget eller av riksdekkende media, som derfor ikke oppfyller sin rolle som det Odden kaller «demokratiets og rettferdighetens voktere». Ifølge Odden er det mange som ikke ønsker å leve i et «Sameland» hvor de har reduserte demokratiske rettigheter og en liten minoritet styrer det store flertallet. «Det er like uakseptabelt for dem som det var for samene da de ble overstyrt og sett ned på!» (Odden 31.05.05). Ved også å bruke uttrykk som at befolkningen fratras sin identitet og tilhørighetsfølelse, forsterkes sammenligningen med fornorskningstid og overgrep mot den samiske ytterligere. Patosargumentasjonen, hvor det spilles på følelser og språklige bilder, blir brukt for å vekke følelser og sympati (Vestad og Alme 2002:52). Ved hjelp av sterkt symbolladede ord og metaforer forsøker Odden å skape interesse og engasjement, argumentere for hvordan han mener Finnmark vil bli, og ikke minst påvirke følelsene og forståelsen av en kollektiv hukommelse om overgrep og urett (Kjeldsen 2004:207).

Herrer i eget hus – loven kommer alle til gode

Samme dag som finnmarksloven vedtas i Stortinget, kommenterer kjent forkjemper for samiske rettigheter og tidligere sametingspresident Ole Henrik Magga påstandene om privatisering. «De som tror at Finnmarksloven er tuftet på privatisering, tar feil. Her handler det om at alle skal ha rettigheter til fylkets ressurser» (Altaposten 24.05.05). FD mener også at loven er tilpasset hele fylkets befolkning, og gir på lederplass uttrykk for at det ikke blir så ille som den ene og den andre skal ha det til (11.05.05). Sven Roald Nystø, som den gang var sametingspresident, sier at «Ingen kan i dag si hvem og hvilke grupper som har rett til å bruke hva» (Jakobsen 09.05.05). Arbeiderpartiet, og særlig Karl Eirik Schjøtt Pedersen, sier også dette i flere intervjuer, og i debattinnlegg.

Arbeiderpartiet forsøkte også under Alta-saken bevisst å koble minoritetssak fra utbygging, for slik å legitimere egne vedtak (Gjengset 1996, Minde 2003). Under sametingsvalget i 2005 brukte Arbeiderpartiet de mer etnisk nøytrale begrepene 'folket', eller 'finnmarking', i stedet for 'det samiske folk' (Gaski 2008). Ved å være vage om hvem de egentlig snakket på vegne av, fornærmet de ingen, samtidig som de i media ga et bilde av at deres løsninger var de beste for både samer og nordmenn (Gaski 2008:15). Både motstanderne og forkjemperne mot loven har noe å vinne på å skaffe seg legitimitet. Ved å snakke på vegne av oss, folket, prøver man å oppnå støtte, og dermed gjennomslag for sine argumenter.

Samiske politikere, som tidligere har brukt overgrep retorikken og har lyktes med det i kampen for samiske rettigheter, gjentar ikke denne i debatten. De bruker i liten grad tidligere urett som et argument for loven. Samiske politikere snakker lite om den etniske dimensjonen ved loven, som at Sametinget utnevner halvparten av Fefos styre, eller at bakgrunnen for finnmarksloven er et resultat av samisk rettighetskamp. Tvert imot forsøker man å koble etnisitet *fra* debatten ved å påpeke at loven ikke gir enkeltgrupper rettigheter på etnisk grunnlag. Forkjemperne vet at loven med all sannsynlighet vil gå igjennom, og har alt å vinne på at det er minst mulig debatt, slik at lovforslaget oppfattes som noe man er enige om. I det redaksjonelle stoffet gjentar særlig samepolitikere og Arbeiderparti-politikere argumentet om at loven kommer alle finnmarkinger til gode. De får ikke, eller vil ikke, utbrodere argumentene som ligger bak loven. Vi får vite lite om hvorfor det for eksempel kan ses som rettferdig at noen med loven i hånd kan få eiendomsrettigheter.

I debatten om finnmarksloven blir 'herrer i eget hus' en metafor hvor Finnmark er huset, og innbyggerne er de som bestemmer over dette huset. Det argumenteres for at staten urettmessig har hatt eierskap til Finnmark, og at det derfor er rettferdig at *alle* finnmarkinger nå i fellesskap skal overta eierskapet. Når loven skal vedtas, er deres fokus på 'vi' finnmarkinger, for slik å få gehør for at finnmarksloven kommer alle finnmarkinger til gode. Forkjemperne forsøker å møte mottagerne av budskapet på et felles sted, *topos* (Kjeldsen 2006:149). Diskusjoner om urfolks ret-

tigheter ligger til grunn for finnmarksloven, men fordi dette er et problematisk tema i Finnmark, fokuseres det på den demokratiske siden ved loven, nemlig at *alle* kan reise krav om eiendomsrett, ikke bare sameer.

Likt for alle eller etnisk forskjellsbehandling?

Felles for argumentene er en bakenforliggende oppfatning om rettferdighet og likhet, som påvirker hvordan de ulike personene stiller seg til finnmarksloven. I debatten om finnmarksloven er det to ulike oppfatninger av likhet som er tydelige. Den mest dominerende oppfatningen handler om at alle borgere bør ha like rettigheter. Olav Gunnar Ballo står for en versjon av denne likhetsoppfatningen. Han argumenterer ut fra en generell forståelse av demokrati, det vil si at én person har én stemme, og noe annet er udemokratisk. Ut fra en slik forståelse oppfattes det som urettferdig at noen skal ha eiendomsrettigheter framfor andre. Likeverd forstås som like rettigheter. Jarl Hellesvik representerer den lokale versjonen. Han mener at siden finnmarkingene er en god blanding, bør ingen ha rettigheter på etnisk grunnlag. Vi er alle finnmarkinger, vi er alle like. Tidligere klasseskiller mellom det norske og det samiske, fornorskningen, og ikke minst Arbeiderpartiets fokus på fellesskap framfor kulturell ulikhet har også bidratt til at en demokratisk forståelse av likhet står sterkt i Finnmark (Bjørklund 2011).

Bakgrunnen for finnmarksloven er imidlertid en oppfatning om likhet som er mer lik den Kymlicka (1995) står for. Kymlickas begrunnelse for minoritetsrettigheter bygger på likhetshensynet (Kymlicka 1995:108–115). Det vil si at menneskers muligheter til å bevare en kultur er forskjellige, og at staten derfor må behandle dem ulikt for slik å oppnå likebehandling. Selv om finnmarksloven er etnisk nøytral, kan man si at bakgrunnen for den er en etnisk kamp om urfolks rettigheter hvor målet har vært å oppnå likebehandling. Den bygger på en forståelse av at staten overtok Finnmark selv om befolkningen som bodde der, hadde eiendomsrettigheter. Men dette kommer i liten grad til uttrykk i redaksjonelt innhold i avisene, eller i lederne. Nystø sier i en artikkel at finnmarksloven er et steg i prosessen med å anerkjenne sameenes rettigheter til land og ressurser (Thorsen 12.05.2005). Det nevnes av enkelte samepolitikere at lang tids arbeid for urfolks rettigheter ligger bak, uten at dette utdypes nærmere i artiklene. Vi får lite informasjon om hvorfor loven kan oppfattes som rettferdig og riktig. Altapostens kritiske ledere kan forstås som en kritikk av premissene som finnmarksloven hviler på. Dette kan ses i lys av det Bech-Karlsen (2006) kaller mediens selvstendige politiske rolle. Altaposten får direkte innvirkning på den politiske offentligheten, fordi politisk journalistikk i dag handler om politisk maktutøvelse, noe som blant annet er et resultat av journalistikkens frigjøring fra politiske partier (Bech-Karlsen 2006: 72). Ved å si at man frykter lappeteppe og privatisering, og gjenta dette i ulike redaksjonelle artikler, er Altaposten med på å frata loven legitimitet.

For å nå igjennom hos myndighetene, har det fra samisk politisk hold vært viktig å få anerkjennelse av samene som et folk, og et oppgjør med statens tidligere urett.

Another recent use of the human rights system is as a focal point of embarrassment – the «politics of shame,» or use of the electronic and print media, political lobbying, and public relations campaigns to communicate the neglect and abuses of states and corporations to wide audiences of citizens and consumers. This tactic has been effectively applied by indigenous organizations to encourage government recognition of indigenous peoples' distinct claims to self-determination and of the need to provide subsidized, semiautonomous regional administration (Niezen 2003: 28).

Med finnmarksloven har samiske rettighetsforkjempere lykkes med dette, de har fått gjennomslag hos myndighetene. Fra samisk politisk hold har det vært viktig å få fram at 'vi' ikke er like, for slik å oppnå rettigheter basert blant annet på folkeretten (Oskal 1999, Weigård 2008). Denne argumentasjonen, som er i samsvar med Kymlickas forståelse av det multikulturelle samfunn, slår ikke nødvendigvis igjennom i Finnmark, fordi det rokker ved oppfatningen av finnmarkingene som et folk. Med 'folk' menes en felles kategori som består av folk i Finnmark, hvor det ikke skilles mellom etnisitet. Dette er i motsetning til oppfatningen om at det er en forskjell, og at samene er et eget folk.

Likhetsargumentet brukes i debatten ved at det hevdes at siden mange har både samisk, norsk og kvensk bakgrunn, er det egentlig ingen forskjeller. Samtidig kan man lure på hvem de egentlig henvender seg til, FrP-representanten som sier «Beklager, Finnmark» (FD 24.05.05) etter at loven har gått igjennom, og Arbeiderpartiets sametingsgruppe som uttaler «Gratulerer Finnmark» om lovutkastet og mener at forslaget vil tjene hele Finnmarks befolkning (Altaposten 14.05.05). Finnmark omtales som «vårt fylke» (Odden 23.05.05), og Altapostens leder skriver at 'folk' er bekymret. Men hvem er vi, og hvem er folket? Denne forståelsen kompliseres ved at samene også framstilles som 'de andre' som nå får makt og rettigheter (Olsen 2010). Og for å komplisere det ytterligere gjentas det at mange finnmarkinger også er samer, slik som Hellesvik. Det er dette Lawson (1998) kaller asymptotisk nærhet, man nærmer seg stadig, men møtes aldri. Samene og finnmarkingene blir både kontraster til hverandre, «vi er ikke som dem», men også like ved at begge vil være innfødte i et område. Ved å si at Finnmark er vårt fylke, legitimerer man seg selv. Lawson kaller dette settleridentitet, finnmarkingen i en posisjon mellom urfolk og staten som kolonimakt (Olsen 2010). Utfordringene knyttet til debatten om rettigheter til land og vann er ifølge Kramvig (1999) at folk må velge mellom kategoriene same, norsk eller finnmarking. Budskapet om likhet mellom gruppene blir noe mange kan akseptere, i en situasjon hvor man blir påtvunget kategorier man ikke nødvendigvis kjenner seg igjen i (Kramvig 1999:119).

Konklusjon

Finnmarksloven røsker opp i denne likhetstankegangen. Personer i samemanntallet får stemme både ved fylkestingsvalg og ved sametingsvalg. Sametinget utnevner halve styret i Fefo. Ut fra den nevnte likhetsforståelsen oppleves dette som urettferdig, og at samene har stor makt. Enkelte framstiller finnmarkingene som en utsatt, svak gruppe overfor Stortinget, og de mener at det bare er samene som blir hørt, noe som oppfattes som blodig urettferdig. Ikke alle er enige i anerkjennelsen av urfolksrettigheter som ligger bak loven. Sammen med en oppfatning om at likhet betyr like rettigheter for alle, forsterkes forståelsen av finnmarksloven som urettferdig.

En gjennomgang av materialet viser at det er to hovedargumenter som fører til uenighet om finnmarksloven. Dette er synet på privatisering, og hvorvidt loven medfører et 'lappeteppe', eller at finnmarkingene blir eiere i fellesskap, 'herrer i eget hus'. Frykten for privatisering får større dekning enn argumentet om at finnmarkingene nå skal få bestemme selv. Dette gjelder både redaksjonelt og i leserinnlegg. I lederne skiller avisene lag. Mens FD mener loven kommer alle til gode, bidrar Altaposten til skepsis ved stadig å gjenta alt de frykter vil skje, og da særlig privatisering, og konflikter mellom befolkningen.

Uenighetene kan forstås ut fra forskjellige oppfatninger om rettferdighet, etnisitet og likhet. Loven bryter med en likhetstankegang som fokuserer på demokrati og like rettigheter, uavhengig av etnisitet. Forståelsen av likhet forstyrres ved at samene i noen tilfeller ses som finnmarkinger, og derfor en av 'oss', mens de i andre sammenhenger representerer 'de andre' som ønsker å ta noe fra 'oss'. Kymlickas (1995) argumenter om at vi ikke er like, og at minoriteter bør tilkjennes særskilte rettigheter for å beholde sin kultur, får ikke gjennomslag fordi overgrepsretorikken, hvor samene oppfattes som en sterk gruppe, dominerer i media. Dette fører til at samiske politikere, som tidligere har fokusert på samiske rettigheter i sitt arbeid for å oppnå loven, unngår å fokusere på etnisitet. I stedet argumenter de for at loven kommer alle finnmarkinger til gode. En forståelse av finnmarkingene som ett folk, som bør ha like rettigheter, gjør likevel at mange fortsatt ønsker statlig eierskap framfor å bli herrer i eget hus.

Stine Sand Eira, universitetslektor
Finnmarksfakultetet, Universitetet i Tromsø
E-post: stine.eira@uit.no

Litteraturliste

- Bech-Karlsen, Jo (2006): «Intimsfæren i medieoffentligheten». I Von der Lippe, Berit (red.): *Medier, politikk og samfunn*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Bhabha, Homi K. (1984): «Of Mimicry and Man: The Ambivalence of Colonial Discourse». *October*, 28: s. 125–133.
- Bjørklund, Ivar (2011): «Påskeresolusjonen i 1960 – Karasjoks etnopolitiske oppgjør». *Heimen* 48(3). ISSN 0017-9841, s. 195–206.

- Eidheim, Harald (1999): «Innleiing». I Eidheim, Harald (red.): *Samer og nordmenn. Temaer i jus, historie og sosialantropologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Eidheim, Harald (1971): *Aspects of the lappish minority situation*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gaski, Lina (2008): «Sami identity as a discursive formation: Essentialism and ambivalence». I Minde, Henry (red.): *Indigenous peoples. Self-determination. Knowledge. Indigeneity*, Delft: Eburon Academic Publishers, s. 219–236
- Gjengset, Gunnar H. (1996): «Altasaken – mediens makt og maktens medier i samisk miljø». I Johnsen, Jan (red.): *Miljø, medier og skole*. Rapport nr. 3/96. ProSus.
- Gullestad, Marianne (1984): *Kitchen-table society: a case study of the family life and friendships of young working-class mothers in urban Norway*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hernes, Hans- Kristian (2008): «Fra Stilla til storm. En introduksjon om Finnmarksloven». I Hernes, Hans- Kristian og Oskal, Nils (red.): *Finnmarksloven*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. s. 11–36.
- Hjorthol, Lars Martin (2006): *Alta. Kraftkampen som utfordret statens makt*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hoëm, Anton (1978): *Sosialisering: en teoretisk og empirisk modellutvikling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Høgmo, Asle (1989): *Norske idealer og samisk virkelighet*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Josefsen, Eva (2008): «Stat, region og urfolk – Finnmarksloven og politisk makt». I Hernes, Hans- Kristian og Oskal, Nils (red.): *Finnmarksloven*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. s. 91–121. Justis- og beredskapsdepartementet 14.03.2008
- Kjeldsen, Jens E. (2004): *Retorikk i vår tid. En innføring i moderne retorisk teori*. Oslo: Spartacus forlag.
- Kramvig, Britt (1999): «I kategoriernes vold». I Eidheim, Harald (red.) *Samer og nordmenn. Temaer i jus, historie og sosialantropologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. s. 117–141.
- Kymlicka, Will (1995): *Multicultural citizenship*. Oxford University Press.
- Lawson, Alan (1998): «The Anxious Proximities of Settler (Post)colonial Relations». I Julie Rivkin and Michael Ryan (red.): *Literary theory: An anthology*. Oxford: Blackwell Publishing Ltd. s. 1210–1223.
- Mathisen, Stein R. (2004): «Representasjoner av kulturell forskjell. Fortelling, makt og autoritet i utstillinger av samisk kultur». *Tidsskrift for kulturforskning*, 3: s. 5–25.
- Minde, Henry (2003): «Urfolksoffensiv, folkerettsfokus og styringskrise: kampen for en ny samepolitikk 1960–1990». I Bjerkli, Bjørn og Selle, Per: *Samer, makt og demokrati*. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag. s. 87–123.
- Minde, Henry (1999): «Mot rasediskriminering, for urfolksretter – to sider av samme sak? Et historisk perspektiv på samiske rettigheter». I Eidheim, Harald (red.): *Samer og nordmenn. Temaer i jus, historie og sosialantropologi*. Cappelen Akademisk Forlag. s. 61–78.
- Niezen, Ronald (2003): *The Origins of Indigenism. Human Rights and the Politics of Identity*. Berkeley: University of California Press.
- Olsen, Kjell (2011): «Fefo, reinsdyr og andre vederstyggeligheter – Om urfolk, staten og finnmarkingene». *Norsk antropologisk tidsskrift nr 02*. s. 116–132
- Olsen, Kjell (2010): *Identities, ethnicities and borderzones: examples from Finnmark, Northern Norway*. Stamsund: Orkana akademisk.

- Oskal, Nils (1999): «Kultur og rettigheter». I Eidheim, Harald (red.) *Samer og nordmenn. Temaer i jus, historie og sosialantropologi*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag. s. 161.
- Paine, Robert (1965): *Coast Lapp Society II*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Pedersen, Steinar (2006): *Lappekodisillen i nord 1751–1859: fra grenseavtale og sikring av samenes rettigheter til grensesperring og samisk ulykke*. Tromsø: Institutt for historie, Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Tromsø
- Thuen, Trond (1995): *Quest for equity: Norway and the Saami challenge*. Institute of Social and Economic Research, Memorial University of Newfoundland.
- Vestad, Jon Peder og Alme, Bjarte (2002): «Retorikk, argumentasjon og journalistikk». I Vestad, Jon Peder, og Alme, Bjarte: *Mediespråk. Form og formidling i journalistikk*. Oslo: Samlaget.
- Vike, Halvard, Lidén, Hilde og Lien, Marianne (2001): *Likhetens paradokser. Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Waldahl, Ragnar (2007): *Opinion og demokrati*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Weigård, Jarle (2008): «Om det normative grunnlaget for urfolksrettigheter». I Hernes, Hans- Kristian og Oskal, Nils (red.): *Finnmarksloven*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Materiale

- Altaposten (2005, 25.05): Hallo i luken. Leder, *Altaposten*.
- Altaposten (2005, 24.05): Finnmark overtar. Leder, *Altaposten*.
- Bastesen, Steinar (2005, 23.05): Finnmarksloven er et overgrep. *Finnmark Dagblad*.
- Finnmark Dagblad (2005, 25.05): Etter loven. Leder, *Finnmark Dagblad*.
- Fri-mann (2005, 26.05): Finnmarksloven. *Finnmark Dagblad*.
- Hauge, Arne (2005, 24.05): Urokkelig fylkesleder. *Altaposten*.
- Hellesvik, Jarl (2005, 07.05): Foredele kaffelatte-samer. *Finnmark Dagblad*.
- Hellesvik, Jarl (2005, 02.05): Om begrepene urfolk og samer. *Altaposten*.
- Jakobsen, Bjørn Egil (2005, 09.05): – Verken staten eller Sametinget har eiendomsrett. *Finnmark Dagblad*.
- Kristoffersen, Tor Kjetil (2005, 30.05): «Ølløv tusen». *Finnmark Dagblad*.
- Mjøen, Jarle (2005, 28.05): – Lar meg ikke knekke. *Altaposten*.
- Mortensen, Robin (2005, 10.05): Stemmer i mot sitt eget parti. *Finnmark Dagblad*.
- Mortensen, Robin (2005, 10.05): Mangel på demokrati. *Finnmark Dagblad*.
- Odden, Bjørn S. (2005, 31.05): Galskapens høyborg. *Finnmark Dagblad*.
- Odden, Bjørn S. (2005, 23.05): Beklager, Finnmark. *Altaposten*.
- Pedersen, Liv (2005, 24.05): Gledens dag etter 25 år. *Altaposten*.
- Roxrud, Jarl Inge (2005, 02.05): Finnmarksloven – et nytt regime. *Altaposten*.
- Thorsen, Marius (2005, 12.05): Nystø fornøyd med utkastet. *Finnmark Dagblad*.

Noter

- 1 <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/nouer/2001/nou-2001-34/35/3.html?id=379769>. Hentet 24.09.2012.